

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

Inanis impetus. Emblema CLXV.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

Inanis impetus.

EMBLEMA CLXV.

L VNAREM noctu, ut speculum, canis inspicit orbem,
 Seq; videns, alium credit inesse canem,
 Et latrat: sed frustra agitur vox irrita ventis,
 Et peragit cursus surda Diana suos.

COMMENTARI I.

- I. **I**N cęlo nocturno astris micante Luna pleno orbe radios suos demittit, sub qua canis maguo impetu & latratu assiliętis forma exprimitur.
- II. **V**NDE petium sit hoc Emblemata, non satis constat, nihil tamen habet difficultatis. Vide adagium, *Inanis conatus*. Oryx genus quoddam canis est apud Ægyptios: Is, teste, Oro Apolline, Lunam exorientem allatrat, clamoreq; magno illam prosequitur: vnde pro imputitate apud ipsos Ægyptios ponitur. Plinius ta-

men lib. 2. Natur. Histor. cap. 40. Orygen, inquit, appellat Ægyptus feram, quam in exortu (Caniculę sideris scilicet) contrā stare, & contueri tradit, ac velut adorare cum sternerit. Idem lib. 8. cap. 53. orygen inter semifera animalia numerat: Sunt & oryge: s. soli à quibusdam dicti cōtrario pilo vestiti, & ad caput ves. fo. Eius quoq; facit mentionē Columek. lib. 9. c. 1.

LVNAREM orbem] Lunam. quam canis inspicere ut speculū; vel quę ei videbatur ut speculum. Hęc inspectio rēno-

III.

Xx 4 cat

Oryx.

cat mihi in memoriam Iepidum cu uldā Itali carmen, quo Solem, & Lunam comparat, Lunamq; Soli præfert, quod se patuatur aspiciere, non item Sol. Sic autē ille:

Compa' a
tio Solis
& Luna
O del S. l' vaga suora,
Ben puoi dirti al suo par degna e possiete.
S' egli le chiome indora,
Tu le corna in argente.
S' egli al giorno dà luce,
Tu la notte saveni.
S' egli de l'anno e duce,
Tu'l mese anco mantieni.
E s' egli hà l' hore ancelle,
Tu hai serue le stelle.
Ma in ciò l' auanzi e passi
Ch' egli a bbarbagia, e tu mirar ti lassi.

Puto autem hic allusum esse ad id, quod in Pharmaceutria Theocritus, ubi ait, canē terreni Hecate subterranea. Cōperitum est autem canes etiam ferociores Ipe- tris nocturnis terrent.

Canis qd
in Hiero-
glyphicis.

Canis.] Canem accipi pro conuiciatore, inuido, impudenti & maledico obre- tatore notum est; ut etiam pro adulatore & turba. Apud Homerum, ab Achille Agamemnon incesitit, ut κυνὸς ὄμματ' ἔχων, qui caninis sit oculis. Ea enim canis natura est, ut eum nihil pudeat. Itaq; Iulius Pollux, Oculum is habere caninum dicitur, ait, qui nimio plus impudens est. Plautus Menach. Hecubam ait ex eo appellatam canem, quod in quoscumq; in- ueretur, conuiciatrix & maledica esset. Itaq; & M. Tullius Oratione pro Roscio Amerino, alios Oratores clamare a't, non etiam nocere: alios latrare, qui etiā mor- dere possint. Cur uero canis Diogenes est nūcupatus, nisi quod mordax esset & ma- ledicus? Hinc Cynicorum fluxit appella- tio, & vox Homerica κυνόων. Apud Te- rent. Eunuchus, canis os durum, & impu- dentiam significat. Catullus in quandam:

Diogenes
eur di-
ctus ca-
nis.

--- ruborem

Ferreo canis exprimat ore.
Vespasianus Imperator (apud Suetoniū) Demetrium Cynicum obuium sibi, ac ne- que assurgere, neq; salutare se dignātem, oblatrantem etiam nescio quid, latis ha- buit Canem appellasse.

Seq; videm] suam umbram.
Et latrat] temere latratū edit, nec mi- ni tabundus aliquid proficit.
Agitur vox irrita ventis] Sic dixit Lu- cretius lib. 4.

Tu fac ne ventis uerba profundam.

Catullus:
Idem nunc retrahis te, ac tua diēta omnia facta;
Ventos irrita ferre ad nebulas aerias finis.
Idem Argonauticis:
Irrita uentosa linguens promissa procella.
Et ibid. Ariadna de perfidia Thesei cōque reus, ait se sperasse

--- optatos hymenaeos.
Qua cuncta aeris disceperunt irrita uenti.
Tibullus lib. 3. eleg. 4. ad finem:
Hac Deus in melius crudelia somnia uer- tar.

Et iubeat trepidos irrita ferre Notos.
Sur da Diana] Epitheti μεταφορὰ. Sed considera, num allusum sit ad prouerbū, Surdo oppedere. Dianam uero pro Luna, à Poetis poni, res est satis frequens.

CARPIT æmulos quosdam imita- tores, seu, ut dixerim uerius, obretractores & maledicos, qui cū doctrinā uerem quādādam gloriam in magno aliquo & ex- cello viro conspiciant, cōuiciis eum pro- scindunt citius quā imitantur. Est enim illud uulgō notum, πολλά μωμήσασθαι ἑσθὸν ἴσιν ἢ μιμήσασθαι. In multis Momū agere & reprehendere longe facilius quā imitari: ut uero uerius mihi Xenophō di- xisse uideatur 2. Commentar. εὐδρυγε

τίαν ἔχει χαλεπὸν γὰρ ἄτο τὶ τοῖσιν, ὡς μὲν δὲν ἀμαρτεῖν, χαλεπὸν δὲ κριτὴν περιτυχεῖν. Non facile est, ait, ut reperiri aliquod opus possit, in quo nihil à quoquam reprehendatur. Est enim ar- dium ita quicquam perficere, ut non ali- cubi pecces. Quod si etiam sine aliquo erro- re quidquam peragat aliquis, difficile est non pati, aut inuenire aliquem iniquum iudicem. Sumpta est ὁ μωμῶνς à cane in Lunam latrante, suamque ipsius umbram temerē conspicante, sed qui eō plus agere ferat, quod suo latratu Lunam non deter- reri, neq; inceptum cursum sistere uideat. Eodem prorsus modō exercendi sunt im- portum illi lycophantæ, ut & alienę fangē captatores, quos non modō amicum de- spondere, sed in rabiem agi deprehendes, cū ab ijs, qui lesi sunt, habentur con- trui, & eos respōsō aliquo minime dignā- tur. Cū enim hoc uium in primis expe- tant, ut euulsi aculeis afficiantur, danda tibi

Nihil est
quod re-
prehendi
non possit.

Canis or-
bem Lu-
nae conspi-
ciens qd.

Amuletū
in obre-
tractō.

ibi est opera, ne subitus ita impetus animi à sua sede & statu dimoveat: sed dissimulandum, fingendaque vultur hilaritas, qua prę te feras, quàm minimi aut nullius planè momenti ea sint, quæ falsò & temerè in te iaculantur. Sic enim fiet, ut tua hac tolerantia, calumniarum artifices desinant, maledicta & noscāt sua: vel impotenti quodam dolore percussū rumpatur, quòd obesse tibi non potuerint. Inhumanum verbum est, & quidem pro iusto receptum. Vltio: & à contumelia non differet, nisi ordine. Qui dolorem regerit, tantum exultat. Us peccat. M. Catonem in balneo quidam percussit imprudens (quis enim illi sciens faceret iniuriam?) Postea satisfaciēti Cato: Nō memini, inquit, percussam me. Melius putavit non agnoscere, quàm vindicare. Nihil inquit, illi post tantam petulantiam mali factum est: Imò multum boni: cępit Catonem nosse, Magni animi est iniurias despicere. Vltionis cō. uneholissimum genus est, non esse visum dignū, ex quo petere ut vltio. Multi leuis iniurias alius sibi demisere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis est, qui more magnæ ferę latratus minorū canum securus obaudiat. Audiamus tandem consultorem optimum in primis iuxtaq; lepidissimum Comicum Philemonem:

ἠδὼν ἄδῶν, ἔδῶ μὲν κᾶτερων
 ἔσ', ἢ δύνασθαι, λοιδορομένον φρεν.
 ἔ λοιδορῶν γὰρ, ἂν ὁ λοιδορομένος
 μὴ προσμοιῆται, λοιδορεῖδ' ὁ λοιδορῶν.
 Quod ita Latine sonat:

*Iucundius nihil est, neq; etiam concinnius
 Est, quàm posse conuiciantem ferre:
 Nam qui conuiciatur, eo, in quem conuiciū
 iacitur.*

*Dissimulans tacentēq; efficit ut sibi ipse
 conuicietur.*

Centet nullam autibus iucundiorē musicam, quàm tacere alterum, altero cōuiciante. Cū enim patienti animo, sed & forti pectore quis maledicta perferre ac pati potest, efficit ille qui de mō dissimulandi, ut maleicus sibi maledicat, id est, ut morbum prodar, sed sibi potius quàm alteri noceat. Cū porò impune obtrectat quis, nullo presente, qui contra eam, dicitur. Geæco adagio, ἰτερο μὲν ἄλλος δὲ κη, heteromolien causa. In eo vincit sepe, qui pa-

ti possit. Ita Seneca: Viri boni est scire pati, non facere iniuriam. Idē B. Hieronym. ad Eustochiū: Apud Christianos, ut quidam ait, non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est. Ibidem: Irasci hominis est, signum iracūdiæ imponere Christiani. Contemni enim leuius est, quàm stulticia percuti, ait Mimus vetus. Nempe maledictum interpretādo facis acrius, & si bene subduxeris, falsum maledictū, maleuolum mēdaciū est. Ex multis festum sanè occurrit veteris cuiusdam Stoici cauillum, apud Senecam, epist. 91. Eleganter Demetrius noster solet dicere, eodem loco sibi esse voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus; nihil enim referre, an sursum, an deorsum sonēt. Horati j istud congruit 1. Epistolar.

*Mordear opprobrijs falsis, mutēne colores?
 Falsus honor iuuat, & mendax infamia
 terret.*

*Quem, nisi mendosum & mendacem?
 Et Cicero 2. in Antonium: Me ijs dictis
 nescit ledat an laudet. Sed Hieronymi
 ista mihi placent, ut omnia, in ea, quæ est
 ad Rusticū: Sicut sagitta, si mittitur cōtra
 duram materiam, nonnumquā in mittētem
 reuertitur, & vulnerat emittētem: ita
 detractor cūm tristē facie videt audientis,
 in dō non audientis, sed obcurantis aures
 suas ne audiat, illicō conticescit, pallēt
 vultus, hebet labra, salua siccat. Nempe
 quod Ouidius:*

*Conscia mens recti fama mendacia ridet.
 Nec sanè displicet locus Senecę de ira, c.
 33. Ira habet aliquam voluptatem, & dulce
 est dolorem reddere? minimè. Non enim
 ut in beneficijs honestum est merita
 meritis repelare, ita iniurias iniurijs. Illic
 vincit turpe est: hic inhumanum vincere.
 Hæc ille. Meminet ergo vir bonus, sibi
 non esse iniurias iniurijs compensandas,
 neque rabie cohibendā petulantiam: quia,
 quod iurise. Innocentia reus purgatur,
 nō relatione criminis, l. 16. qui, s. ff. de pub.
 li. iudic. Quid tandem?*

*Dura aliquis precepta vocet:
 Sed perlegat elegatē Plutarchi disputa-
 tionem. Quomodo quis vilitatem capiat
 ab inimicis, & fortasse amplius, quod de-
 sideret, nihil erit.*

Catonis
 tolerantia.

Demetrius
 dictum.

Hetero-
 molien
 causa.

Aliquid